

Interview med Anja Dalgaard-Nielsen:

Terror: Kravet om handling

1. Slikpapiret og fragtflyet
2. Her er Europa ikke Venus
3. Hvorfor USA har brug for Europa
4. Terrorismen som den strategiske udfordring
5. Succesens usynlige bevis
6. Friheden og sikkerheden
7. Danmark i skudlinien?
8. Ideologi og opportunisme
9. Mulighedens vindue
10. Kravet om handling
11. Den intelligente grænse
12. Hvorfor opmærksomheden må fastholdes

Af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Slikpapiret og fragtflyet
1. Slikpapiret og fragtflyet

Hvorfor var overskriften på de europæiske avisforsider dagen efter bomberne i Istanbul ikke "Europa ramt af terror"? Hvilken betydning får anslaget for terrorbekæmpelsen i Europa og USA?

ANJA DALGAARD-NIELSEN (ADN): Ligesom vi alle sammen "var amerikanere" efter 9/11 burde vi alle have været tyrkere efter de fire angreb i Istanbul! Men det var vi ikke og det er jo ikke så underligt taget i betragtning hvor ambivalent Europa har det med Tyrkiet som muligt EU-medlemsland. Vi har trukket en mental grænse mellem Tyrkiet og Europa og derfor vil angrebene ikke få umiddelbare konsekvenser på den måde vi opfatter truslen og bekæmper terrorisme på herhjemme – på nær, måske, i Storbritannien, der jo blev ramt direkte i Istanbul.

Du er fornylig vendt tilbage fra USA. Nu har vi hørt om det nye ministerium for indenrigssikkerhed -- Department of Homeland Security - og alle de forskellige foranstaltninger, der er blevet truffet. Er det noget man mærker når man rejser i landet?

ADN: Ja, i vid udstrækning. Jeg havde nær ikke nået mit fly hjem: efter at have stået i kø i godt og vel 2 timer for at komme gennem *security screeningen* måtte jeg tage mine støvler af, tømme mine lommer for slikpapir - alt, hvad der var metalfolie i. Fjerne sikkerhedsnåle og bæltespænder, og hvad jeg ellers havde af klædestykker med metal i – før jeg kunne passere igennem *the security check*. I sidste øjeblik kom jeg på flyveren – nu er jeg her, så vi kan gennemføre interviewet. Men man mærker det i høj grad – specielt i lufthavnene.

Hvordan tager folk imod det? Finder de sig i det eller bliver det mødt med utålmodighed?

ADN: Der er to elementer i den amerikanske *homeland security*-strategi. Det ene element går ud på, at man går noget hårdere til den indenfor retsplejen; man har indført nye muligheder for CIA og FBI hvad angår det at spionere mod amerikanske og ikke-amerikanske borgere; også lokale politimyndigheder har fået udvidede beføjelser. Den del af *homeland security* er der øget skepsis i forhold til - der er mindre tålmodighed end der var bare for et års tid siden. Debatten er også meget livligere nu end der var for et års tid siden. Den anden del af *homeland security* - som er af mere *beskyttende* karakter – går ud på at reducere sårbarheder og beskytte svage punkter i samfundet mod terrorister.

Altså: del eet går egentlig ud på at nappe terroristerne før de kan slå til, del to går ud på at forsøge at gøre samfundet mindre sårbart i forhold til den trussel – fx luftfartssikkerhed. I den sammenhæng er folk faktisk overraskende tålmodige: jeg så ikke nogen ubehagelige scener i mine to timer i lufthavnskøen. Folk er generelt tålmodige, og synes det er i orden, det viser meningsmålinger også: at amerikanerne synes, at de ting der foregår i lufthavnene er ok. Så det er altså et to-delt billede.

Hvad er grunden til, at debatten er skiftet i USA? Er det et spørgsmål om trusselsopfattelsen - at vi er kommet på afstand af 11. september uden, at der er sket terrorhandlinger mod, hvad mange ville kalde den Vestlige Verden? I hvertfald ikke i den størrelsesorden - der har været arrestationer, episoder, men ikke noget lignende. Eller er det en reaktion på de faktiske lovgivningstiltag, man har gennemført?

ADN: Det er en blanding. Trusselsopfattelsen har måske ændret sig en lille smule: man er ikke helt så meget på tærne længere, man er ikke helt så bange som var man i den første lange periode efter 9/11. Det hænger måske også sammen med, at de amerikanske myndigheder har skiftet strategi: lige efter 9/11 var der *trusselsindikatoren*, hvor man ved hjælp af forskellige farvetrin skulle advare befolkningen om, at der var fare eller ikke-så-stor fare for terrorangreb. Den indikator *bouncede* så frem og tilbage mellem rød og orange i lang tid. Det gjorde folk usikre og nervøse – og det er man er holdt op med. Man har forstået, at det ikke er en god idé at skræmme folk på den måde – uden at give dem nogle konkrete informationer, som de kan forholde sig til.

Det var i de måneder, hvor vi hørte om, hvordan folk hamstrede duct tape...

ADN: Ja, lige netop – og *plastic sheeting*, *plastiklagner*, så de kunne lave beskyttelsesrum derhjemme mod *bio attacks*. Der har man ændret strategi: man bruger ikke længere den trusselsindikator og man informerer kun befolkningen, hvis man har noget konkret eller specifikt.

Men varslerne bliver stadig udsendt, ikke?

ADN: Ja, men man går ikke så aggressivt til værks.

De går ikke ud sammen med vejrudsigten?

ADN: Nej, lige netop. Hovedsagligt gør man det kun, hvis man har noget mere specifikt. Fx: der var en *warning* der angik fragtfly - at *Al-Qaida* stadig var interesseret i at hi-jacke [kapre] dem. På et tidspunkt var der også en specifik advarsel om, at *Al-Qaida*-terroister eksperimenterede med at gemme sprængstoffer inde i kameraer. Den slags specifikke advarsler kommer man stadigvæk ud med, men det er noget, folk kan forholde sig til. Hvorimod det helt uspecifikke - med at der er *forhøjet fare for terroranslag* - det kan man ikke rigtig bruge til noget: det gør folk nervøse så det er man holdt op med. Selvfølgelig også det, at der ikke har været nogen anslag i USA, at der er ikke sket noget siden 9/11. Opmærksomheden er nu i høj grad fokuseret på Irak, og ikke så meget derhjemme. Folk er mindre nervøse end de var for et stykke tid siden.

2. Her er Europa ikke Venus

11. september havde jo et efterspil i brevene med miltbrand, der så viste sig ikke at være en del af den samme dagsorden. Men mit indtryk var, at i den amerikanske offentlighed blev de to ting koblet tæt: de her begivenheder blev bundet sammen og blev dagsordensættende, fordi de skete så tæt på hinanden.

ADN: Ja, de blev bundet sammen, også fordi begge tilfælde illustrerede nogle sårbarheder, som man ikke havde gjort sig klart. Som man ikke - ihvertfald ikke bredt i den amerikanske befolkning - havde tænkt over som strategiske problemer. 9/11 og miltbrandbrevene afslørede, hvor sårbare man var, og hvor lidt der i grunden skulle til, for at bringe samfundet på fallittens rand. Der var ikke specielt mange ofre for miltbrandbrevene, men oprydningsarbejdet og de økonomiske konsekvenser var enorme.

For nylig har vi set Al Gore stå frem med en meget skarp kritik af Bush-administrationen - vi har set en smule af det i Europa også: en protest mod en udvikling i retning af en politistat, et samfund, der kunne minde om det vi kender fra George Orwell's 1984. Den debat, der kører nu i USA: skal vi se det først og fremmest i lyset af, at der er et

præsidentvalg på vej, og man skal finde Bush's svagheder - eller er det udtryk for, at en større del af befolkningen faktisk føler, at deres civil rights [borgerrettigheder] ER kommet under beskyndning?

ADN: Jeg tror det er det sidste.

Det er ægte nok!

ADN: Debatten er ægte nok, og den startede faktisk meget, meget tidligt efter 9/11. Der var nogle måneder, hvor amerikanerne var i chok - og hvor Kongressen var i chok. Den *Patriot Act*, hvormed det blev muligt at gå hårdere til værks, rent retsligt, når man forfølger terrorister, blev jo kørt igennem kongressen lynhurtigt - på rekordtid. Der var minimal modstand.

Men efter de første par måneders chok var det som om, at både civil society [offentligheden, civilsamfundet] begyndte at vågne. Og siden da har der været en meget, meget livlig debat i USA om den her *Patriot Act* - og om hvad man kan og bør og skal gøre på det retlige område mod terrorister; hvad man ikke skal gøre og hvor grænserne bør gå. Debatten er altså ikke ny. Det er ikke noget, der kun kommer op nu - som fx kritikken af Bush's håndtering af Irak: det er jo klart, *den* er meget forbundet til valgkampen. Kritikken af hans håndtering af økonomien - som faktisk ser ud til at have det bedre - er også meget forbundet til valgkampen. Men denne debat er ægte nok.

Her er der en stor kontrast mellem Europa og USA. På denne her side af Atlanten har der været meget lidt debat, hvad angår de retlige tiltag og de efterretningsmæssige tiltag og indgreb man kan foretage for at forhindre terrorisme. Der var, *næsten* lige fra starten, meget livlig debat i USA.

Kan man sige, at den skepsis der i Europa er overfor hvad regeringen bruger af midler som regel kommer fra venstrefløjen - når vi hører ordet "politistat" ser vi straks for os den yderste venstrefløj, som rejser den kritik. Hvor det i USA i meget høj grad er en højrefløjstradition - at være skeptisk overfor den centrale regering.

ADN: Ja, det er en højrefløjs-tradition - men nu hører vi kritikken meget, meget, meget højt også fra venstrefløjen, fra demokraterne, og det kan have noget med valgkampen at gøre.

Så Bush bliver presset fra to sider - og kan ikke rubricere det som en venstrefløjskritik. I forhold til de konkrete indgreb i Homeland Security. Du sagde der var to dele - "Skæg og blå briller"-delen, som du kalder det, der koncentrerer sig om de skyldige, og så den del, der koncentrerer sig om de uskyldige og handler om at reducere sårbarheden. Hvis de to dele eksisterer også i Europa, er der så en tendens til at vi lægger vægten på det sidste? Som man har sagt om udenrigspolitikken: at USA er Mars og vi er Venus - så vi holder os til det civile, sårbarheden? Eller har vi været lige så gode til 'skæg og blå briller' som amerikanerne?

ADN: Europa har nok været *bedre* til skæg-og-blå-briller end amerikanerne - ihvertfald i en del europæiske lande, der jo oplevede terrorisme i 1970erne og 1980erne og ved den lejlighed fik gennemført en række angreb. Jeg vil ikke sige, at europæerne er Venus på det her område - aldeles ikke. Italienerne og franskmændene kunne også det der med særdomstole, med at tilbageholde mistænkte uden at stille dem for en dommer og med at foretage masseanholdelser - det kan en del europæisk lande sandelig også. På det felt har vi ikke nødvendigvis en mere strålende glorie end amerikanerne.

Vi har i Europa en god og solid tradition for at knægte friheden og individet!

ADN: [griner] Lige netop - dét kan de europæiske lande også. Men på *europæisk* plan - altså: EU som institution kan det ikke, fordi den hverken har legitimiteten eller midlerne til at gøre det. Europol kan ikke gå ind og arrestere folk eller tilbageholde dem i medlemsstaterne. På på den måde kan man sige, at 'USA uden FBI' ville svare lidt til situationen i Europa idag: der er lokale, nationale politistyrker, men ikke noget overordnet. Men så simpelt er det ikke: de enkelte europæiske lande er også godt med. Der, hvor Europa er bagefter, det er på de blødere - beskyttende - tiltag. Der har vi gjort langt mindre end amerikanerne - vi er gået mindre drastisk til værks. På det område har faktisk et lidt omvendt billede: hvor Europa *ikke* er med hvad angår de blødere, de beskyttende tiltag med at reducere sårbarheden i samfundet overfor terrorismen.

Nu er et interessant spørgsmål jo - særligt fra en dansk vinkel - om der er et gennemslag af den samme europæiske splittelse som vi så på Irakkrigen. Er der en anden opfattelse i Storbritannien fx end på kontinentet?

ADN: Storbritannien gjaldt i lang tid som et *sanctuary* - et arnested - for islamisk ekstremisme. Der var temmelig mange tvivlsomme organisationer, der havde hjemme i London. Franskmændene var i mange år efter briterne, fordi franskmændene i 1990erne havde oplevet en kampagne af bombeangreb i Paris - en del af dem tilsyneladende planlagt i London. xx11.06 Så franskmændene har længe været efter briterne - og det var først med 9/11, at briterne ligesom vågnede op og forstod, at det kunne ikke hjælpe noget, at man havde rekrutteringscentre i Finsbury Park og i det hele taget lod disse folk være i fred, så de kunne planlægge og udføre hvad de nu ville. Så kom ricin-afsløringen - at der havde været planlagt giftattentater på amerikanske militærinstitutioner i London. Der var andre plot, der blev optrævlet - dels mod amerikanske mål, dels mod House of Parliament. Det fik briterne til at vågne lidt op - og ja, de er godt med fremme nu. De taler ikke om det som *Homeland Security*, men kalder det *resilience* - Societal Preparedness and Resilience. Men Storbritannien er nok længere fremme end de fleste kontinentaleuropæiske lande. Det skal man givetvis også se i sammenhæng med, at briterne føler sig mere udsatte - der er en anden trusselopfattelse end på kontinentet.

3. Hvorfor USA har brug for Europa

Daniel Hamilton har overfor RÆSON givet udtryk for, at med udgangspunkt i aktiveringen af NATO-traktatens Artikel 5 opstår der det, han kalder et 'trans-atlantic Homeland'. Hvad ligger der i det udtryk for dig - og er det et begreb, der har nogen relevans - at tænke problemerne på den måde?

ADN: Ja, jeg synes det giver god mening. Funktionelt set så hænger vores sikkerhed sammen. Der er mange områder, hvor et terroristanslag på den ene eller den anden side Atlanten med det samme vil have konsekvenser for henholdsvis Europa eller USA. Så den part, der ikke er det umiddelbare mål vil alligevel i sidste ende blive ramt: se fx som bioterror: smitsomme sygdomme. De fleste større terroranslag vil have en indflydelse på økonomien: dér bliver vi også *ramt samtidig*. Eller tag IT - cybersecurity: der vil et anslag mod den ene også ramme den anden. Så derfor, funktionelt set, hænger vores sikkerhed sammen. På den måde synes jeg det giver mening at tale om et *transatlantisk hjemland*.

Men mange af de ting har jo ikke nødvendigvis noget at gøre med geografisk afstand. Mon ikke økonomierne i Australien og Hong Kong er blevet lige så ramt af 9/11 som Ukraine og Tyrkiet? Så hvor meget logik er der i det 'trans-atlantiske' - er det ikke et 'first world'-problem?

ADN: Nu må man som udgangspunkt få defineret Europa, ikke - og der er nok nogle der vil argumentere for, at Ukraine ikke hører med; Tyrkiet er også stadigvæk *up for grabs*. Men jeg tror, at det stadigvæk forholder sig sådan, at USA og Europa er hinandens største handelspartnere. Med den meget høje grad af interdependens dér giver det i høj grad mening at samarbejde hvad angår beskyttende tiltag, forsøg på at forhindre terroranslag. Men det er klart: det skal ikke ses som noget eksklusivt - det ville være forkert. Man skal måske nærmere se det som en slags *avantgarde*: indenfor Europa har vi jo i lang tid diskuteret, hvordan man kan skabe stærkere samarbejde mellem en række lande, uden samtidig at udelukke de øvrige lande – så dem, der vil og kan, de kan gå forrest. I forhold til problemet om, hvordan vi kan beskytte vores samfund mod terroranslag – hvordan vi kan reducere sårbarhederne, som hænger sammen internationalt – der kan man måske betragte USA og Europa som en slags *avantgarde* – som kan gå igang med at samarbejde på dette område, og så håbe, at andre lande efterhånden kan trækkes med og kan koble sig på.

Det handler jo om mere end definitioner: den amerikanske udenrigspolitik i 90erne før 9/11, havde en stor grad af orientering mod Stillehavet. Man har handlet bilateralt og regionalt også ift. Sydamerika, fx. Har der ligefrem været en tendens til, at 9/11 har fået USA til at vende sig tilbage til Europa - jf. det, der ihvertfald i perioder under Den Kolde Krig var et dominerende strategisk amerikansk synspunkt? Som måske har trukket amerikanerne lidt væk fra den idé om, at det kunne også snart være lige meget med europæerne - at nu gjaldt det hele om Kina? Når du taler om avantgarde, ligger der i det at amerikanerne har en særlig interesse i at få os med som allierede i den terrorkrig?

ADN: Ja, det tror jeg der gør. Amerikanerne har en særlig interesse i det, fordi interdependensen mellem USA og Europa stadigvæk er betydeligt højere end

interdependensen mellem USA og en række andre dele af verden. Og så er det også et værdifællesskab: det er jo fedt at have andre demokratier med på vognen, hvis man skal fremstå som legitime i det internationale samfunds øjne - så også i den forstand ligger der nok en amerikansk interesse i at få os med. Men det ville måske være for meget at sige, at det her fundamentalt har ændret den trend, der har været – hvor USA i stigende grad har orienteret sig i andre retninger end mod Europa. Amerikanerne sagde jo som udgangspunkt *nej tak* til NATO's påkaldelse af Artikel 5 som reaktion på terroranslaget.

Jeg tror måske snarere det er Irak, som vil få amerikanerne til at vende sig tilbage til Europa, fordi her er det klart, at det ikke er godt nok, at have allierede som fx Tyrkiet eller Langbortistan – små lande, som ikke rigtigt kan bidrage med noget hvad angår fredsbevarende og -skabende operationer alligevel af praktiske eller politiske årsager. Det ville have været rigtigt godt for amerikanerne, hvis tyskerne eller franskmændene havde leveret et betydeligt bidrag til de fredsskabende operationer i Irak – og her blev det altså klart, at det er ikke lige meget, hvem man har som allieret. Det er bedre at have demokratiske, vestlige stater som allierede – med et rimeligt militær og en rimelig erfaring indenfor fredsskabende og -bevarende opgaver, end at have alle mulige småstater fra andre dele af verden med mere blakket demokratisk ry, når man skal ud at forsøge at forbedre verden og rydde op i konfliktsituationerne og skabe mere stabilitet i områder som fx Mellemøsten. Så jeg tror det måske snarere er Irak, der vil få amerikanerne til at forstå.

Men der er to led i det. Nu taler vi om det som en moralsk alliance i en vis forstand, politisk-nationalt. Men i Hamiltons vision indgår der også noget, der ligner den logik vi kender fra Schengen-samarbejdet: at man i stedet for at tænke sikkerhed mellem landene - så tænker sikkerhed for et større område, udadtil. Er det det, der ligger i et transatlantisk Homeland - at grænsen så at sige bliver trukket 'rundt om', næsten jf. det gamle NATO-område [nord for Krebsens Vendekreds]?

ADN: Man skal måske være lidt forsigtig med at tale om at trække grænser – fordi, når man trækker grænser, så opnår man måske en forbedring af sin sikkerhed, men der er mange uønskede, negative sideeffekter ved at trække grænser.

Det er jo heller ikke en formulering, der vil vinde forståelse, hverken i Tokyo eller Moskva.

ADN: Næppe!

4. Terrorismen som den strategiske udfordring

Hvis vi ser på debatten efter 9/11, så har den reaktiviteret, hvad der er blevet tænkt og skrevet om terrorisme i de sidste mange mange år - bøgerne er blevet flået ned fra hylderne. På Konferencen om Homeland Security i September diskuterede man ABC-truslerne [atomare, biologiske, kemiske], cyberterrorismen osv. Hvis du skal give et

overview af den debat, som den har kørt de sidste to år, er der så nogen enighed blandt politologer og naturvidenskabsfolk, som i skøn forening prøver at finde ud af hvad der er - mest - farligt? Har dagsordenen udviklet sig fra for to år siden til nu?

ADN: Hvis der er noget skel i debatten så går det nok hovedsagligt ned gennem Atlanten. I Europa er der mange, der mener, at amerikanerne har overreageret: der er mange, der mener, at de scenarier, som de baserer deres politik på, er science fiction. Specielt når vi taler om terrorisme, der involverer brugen af masseødelæggelsesvåben, er der mange der mener i Europa, at det er temmeligt langt ude. Det er der ikke så mange der mener i USA: dér er ikke noget voldsomt skel. Det er få, der vil afvise, at det kan ske: der er faktisk en meget udbredt opfattelse af, at det er et spørgsmål om tid før det sker. Hvis der er noget skel må det være 9/11, hvor de fleste amerikanske forskere, analytikere, kommentatorer holdt op med at afvise WMD-scenarier som science fiction. Hvor det på den europæiske side ikke har været tilfældet. Så der er en forskel i trusselopfattelsen og i villigheden til at tænke i de der mere katastrofale terrorisme-scenarier.

Hamilton gav udtryk for, at amerikanerne føler en vis træthed når de hører de her europæiske referencer til 'vi har også haft IRA' eller 'vi har også haft ETA - vi ved godt hvad vi taler om'. Når Hamilton taler om 9/11 som begyndelsen på 'katastrofe-terrorisme' og når man udråber en War on Terror, så løfter man begivenheden fra indenrigspolitik til at være noget, der fortjener de magtmidler og den opmærksomhed man kun plejer at give udenrigspolitikken. Ville det være rigtigt at sige - selvom det lyder absurd - at 11. september for amerikanerne var 'omkring så slemt som det kunne blive'? Selvfølgelig havde været værre, hvis en dirty bomb [en simpel atombombe] havde kostet hundredetusinder livet, men på en eller måde er der en smertetærskel, som USA bare passerede 11. september, så det for amerikanerne ikke er et spørgsmål om AT vi skal komme ind i en terror-æra - det ER vi allerede. Og at grænsen for, hvornår den dagsorden ville blive sat måske ligger meget lavere end 11. september.

ADN: Der er ingen tvivl om, at amerikanerne ser terrorisme som en *strategisk udfordring*, der truer deres samfund. At terrorismen udgør den *værste* trussel mod deres samfund idag. I Europa ser man det ikke på samme måde som en strategisk udfordring: det er jo ikke noget, der truer samfundets overlevelse som sådan, og disse meget katastrofale scenarier kan man ikke rigtigt tro på. I USA er det en strategisk udfordring, herhjemme er det måske mere en *taktisk*.

Hvordan skelner du mellem de to?

ADN: Strategisk, det er noget, der principielt eller teoretisk set kan true dit samfunds overlevelseskraft. Som virkelig kan *ryste* dit samfund - en signifikant sikkerhedstrussel.

Eksistentiel, i en vis forstand?

ADN: Ja. Og for amerikanerne der er den eksistentiel: det, der skete med 9/11 var, at amerikanerne kom frem til den overbevisning, at terroristerne ikke længere lagde bånd på sig selv. Når 9/11 var mulig, så ville *alt* være muligt. Det var blot et spørgsmål om hvilke midler, terroristerne rådede over: der er ingen begrænsninger på, hvad de principielt set vil gøre.

Det har jo været dit argument også, at det, der gør problemet til en større trussel idag er interdependensen; teknologierne; enhver kan gå på nettet og bygge en atombombe på en halv time. Du siger, at terroristerne ikke lægger bånd på sig selv - allright, de har viljen - så er det et spørgsmål om, hvorvidt de har ressourcerne og muligheden. Hvor meget konsensus er der omkring, hvor let det er for dem at udføre disse ting? Fx er der noget der tyder på, at 9/11 blev en større succes end Al-Qaida helt rationelt kunne have regnet med.

ADN: Ja. Jeg ved ikke, om man kan sige, at der er nogen konsensus i ekspertkredse, fordi ekspertkredsen indenfor masseødelæggelsesvåben og terrorisme er meget, meget bred og amorf [sammensat, red.]. De folk, som ved noget om de tekniske detaljer - om det tekniske *nitty-gritty* - hvad angår bygningen af en atombombe er ikke nødvendigvis dem, der har nogen indsigt i de politiske dynamikker; i motivation og organisation.

Og er problemet ikke yderligere, at dem, der ved noget om fx kemiske våben ved mindre om biologiske osv. osv.?

ADN: Lige netop. Så der er ikke nødvendigvis nogen sammenhængende ekspertgruppe. Det er noget man først i disse år er begyndt at tilstræbe: at få disse folk til at tale sammen. Få de folk, der ved noget om biologiske agenter og *public health* til at tale sammen med de folk, der ved noget om strategi og politik og sikkerhed. Så det er i meget, meget høj grad et område, som er i sin vorden – som først er ved at blive defineret. Og dvs.: der findes ikke nogen eksperter indenfor området idag, der har fuldt overblik over det hele og som kan komme med en sammenhængende analyse – desværre.

Men der er ting man kan fastslå. At nukleart materiale fra installationer i Rusland forsvinder. Der er kendte forsøg på tilfælde af, at det bliver smuglet ud. Vi ved ikke, hvor det ender henne, men vi ved det bliver smuglet ud. Hvad vi ydermere ved er, at der er en række biologiske agenter fra fx det sydafrikanske biovåben-program, som er på det sorte marked. Det ved vi, fordi de er blevet tilbudt til CIA-agenter, der af forståelige eller uforståelige årsager ikke købte dem. Vi ved også, at vi ikke er klar over, hvor godt det russiske arsenal er sikret – for vi har ikke adgang til de faciliteter. Så der er nogle ting vi ved, og der er nogle ting vi ved, vi ikke ved: det er ligesom der vi står. Derefter må man foretage en risikovurdering baseret på dét – samtidig med, at man forsøger at forbedre den viden, man har. Det er ligesom det man kan – på nuværende tidspunkt.

5. Succesens usynlige bevis

I det du siger er der også en vis forbindelse til Irakkrigen og debatten om masseødelæggelsesvåben: Bush-kritikerne siger om Terrorkrigen: 'Hvis vi ser rationelt på verdens problemer, både menneske- og naturskabte, så er terrorisme en lille ting som vi ikke behøver prioritere så højt'. Overfor det står så argumentet - jf. hvad du sagde før - om, at når vi blot en enkelt gang kan godtgøre, at fx atomart materiale ER endt på det sorte marked, så behøver vi i virkeligheden ikke sidde med detaljerne og fastslå, hvor mange Al-Qaida-agenter, der har været i Bagdad på hvilke datoer, fordi så er risikoen faktisk, og så kan man foretage det konceptuelle spring som Bush bliver kritiseret for: at så er der en Axis of Evil; en usikker verden, og så har vi et rationale for en War on Terror.

ADN: Jeg vil gerne tale om en usikker verden, men ikke om en *Axis of Evil*, fordi det forudsætter, at der er agenter og intentioner bag. Vi ved idag, at forbindelserne mellem Irak og terrororganisationer i bedste fald var forholdsvis tvivlsomme. Det samme er muligvis tilfældet når man taler om Nordkorea.

Men det er et "minimums-argument" ikke desto mindre - vi skal blot bevise at risikoen er tilstede.

ADN: Risikoen er der – men det er jo et dilemmafyldt område. Fordi risikoen er der og de potentielle konsekvenser er katastrofale, men problemet er, at hvis vi skal imødegå dem, så vil det koste os rigtig, rigtig, rigtig mange penge – det vil koste utroligt mange ressourcer og vi vil også støde ind i andre former for dilemmaer, nemlig mellem de civile borgerrettigheder, beskyttelse af privatlivets fred og: sikkerhed. Så vi har en risiko, som det er meget vanskeligt at forholde sig til. En risiko, som jeg mener er *reel*. Problemet er, at imødegåelsen støder ind i det forhold, at det vil være meget, meget omkostningsfyldt og at der er nogle dilemmaer involveret. Det er der, kernen i problemet ligger: Hvordan håndterer vi denne risiko?

Der er paralleller til miljødebatten, ikke? Der har vi også problemet med, hvordan vi skal kvantificere, måle truslerne; hvordan vi skal få naturvidenskabsfolkene til at tale med politologerne; hvordan kan man håndtere de problemer i et politisk system, der typisk fungerer bedre når der er klare interessegrupper til at presse - indenfor arbejdsmarkedspolitik fx.

ADN: Ja, og det her er måske endnu vanskeligere fordi *Homeland Security* dækker utroligt bredt – alt lige fra transportvirksomhed over epidemiologi til logistik og beskyttelse af infrastruktur. At skabe noget overblik over området, at forsøge at finde ud af, hvor vi får mest sikkerhed for pengene, det er utroligt kompliceret. Og så er der et meget væsentligt problem til: at vi har ikke nogen gode instrumenter til at måle om vores tiltag virker. Hvordan kan vi vide, om det vi gør, virker? Hvis man taler med folk fra *Department of Homeland Security* eller *White House Office of Homeland Security*, så indrømmer de, at de ikke er klar over, hvordan de skal måle om det virker. Det er måske også det, som har gjort at debatten i USA omkring specielt borgerlige frihedsrettigheder og sikkerhed er kommet så kraftigt op - fordi modstanderne hævder at 'det her er ikke noget, der gør os mere sikre'.

Fortalerne kan pege på nogle tilfælde, hvor de nye efterforskningsmæssige rettigheder og teknikker faktisk har ledt til, at man har fået tilbageholdt og dømt folk. Men alt i alt er det meget svært at måle effektiviteten af instrumenterne. Man kan sige, at det ultimative mål på succes er en *non-event* - et *ikke-terroranslag*. Så kan der være delmål også. Men man har ikke gjort specielt meget ud af at opstille succeskriterier – hvilket egentlig er overraskende eftersom man trods alt bruger 35 milliarder \$ om året på *Department of Homeland Security* alene – og alt i alt tæt på 55 milliarder \$ hvis man tæller stater og kommuner med.

Igen parallellen til miljøpolitikken: når den virker ser vi den ikke.

ADN: Lige netop.

6. Friheden og sikkerheden

I dit paper fra oktober (Frihed eller sikkerhed? Krigen mod terror og dens omkostninger) taler du om et trade-off mellem sikkerhed og frihed. Men der er skeptikere, der vil sige: "Det er ikke et trade-off, hvor jo flere frihedsrettigheder vi knægter, jo mere sikkerhed får vi. Kurven bøjer: dvs. vi kan reducere frihedsrettighederne og få mere sikkerhed indtil et vist punkt - i det øjeblik vi går mere efter bestemte mistænkte grupper i samfundet; i det øjeblik vi driver politiets magtbeføjelser ud over det punkt, så får vi MINDRE sikkerhed." Så det handler om at identificere kurvens toppunkt: alt, hvad vi gør derudover vil kun gøre folk mere sure - og skabe mere modstand. Måske fører det ikke direkte til terror, men man kunne tænke sig, at hvis staten blandede sig tilstrækkeligt meget ville folks adfærd skifte: man ville hemmeligholde bankkonti, få kreditkort der ikke kunne spores etc. Skeptikerne vil sige: man risikerer at fremmedgøre ikke bare terroristerne men en større del af befolkningen.

ADN: Ja, jeg er helt enig: man kan gå så langt, at man faktisk får den modsatte effekt. En ting at kigge på er: man kan ikke udføre et terrorangreb uden at efterlade sig visse spor. Man kan ikke *planlægge* et terrorangreb uden at efterlade sig visse spor. Og når man planlægger et terrorangreb, så har man brug for logistisk støtte; man skal have overført penge, man skal have indkøbt materialer, man skal kunne skjule sig mens man recognoscerer. For at kunne forhindre terrorister i at komme gennem den fase skal man have civilbefolkningens tillid. Så skal folk, der bor i området komme til politiet og sige: Der foregår noget underligt her. Det var det, man fx oplevede i Frankrig i løbet af 1990'erne: når først man begynder at vide hvad man skal kigge efter - og har folks tillid - så kan man faktisk forhindre angreb før de bliver udført, fordi den nødvendige forberedelsesfase netop efterlader sig fingeraftryk. Det er klart: hvis man fremmedgør en stor del af befolkningen – og her taler vi særligt om Europas ikke-specielt-velintegreerede muslimske mindretal, for det er typisk her, potentielle terrorister vil opholde sig og have deres logistiske baser i forberedelsesfasen – *hvis* man fremmedgør de mennesker ved hjælp af alle mulige underlige sikkerhedsmæssige tiltag, screeninger og forskelsbehandling – så

er man lige vidt. I det tilfælde, får man ikke mere sikkerhed ved hjælp af disse indgreb - så får man *mindre*.

Så det er et trade-off, hvor vi forsøger at blive mere sikre men faktisk bliver mindre sikre, her og nu. Der er et *trade-off* - det kan være mellem sikkerhed på kort sigt og sikkerhed på langt sigt. Hvis man fx kigger på USA nu, så kan det godt ske, at deres nye, strammere visa-regler og deres nye og mere gennemgående grænsekontrol på kort sigt gør dem mere sikre. Man skal jo ikke glemme at alle 19 flykaprere kom ind i USA på fuldstændigt lovlige visaer - af den årsag har man strammet meget op. I langt flere tilfælde kræves der face-to-face interview før man får udstedt visa til USA osv.

Der kan man måske sige, at de på kort sigt hæver deres sikkerhed, fordi de har mere styr på, hvem der kommer ind. Men: det viser sig også, at antallet af studerende fra den arabiske verden ved amerikanske universiteter er gået ned med ca. 30% siden de nye regler blev indført. Det er klart, at det ikke gøre USA's sikkerhed godt på længere sigt – fordi det netop er de folk der, når de vender hjem til deres lande, vil være fortalere for liberalt demokrati, progressive reformer osv. Så USA har også der et trade-off mellem sikkerhed på kort og på langt sigt. Og der er de nok gået for langt.

7. Danmark i skudlinien?

Hvor meget har Danmark øget sin sårbarhed – hvor meget mere i skudlinien er vi kommet – ved at gå med i Irakkrigen? Har vi nogen viden om, hvilken betydning det har? En ting er, at man – som med aktiveringen af Artikel 5 - har sagt, '9/11 er et anslag på Vesten og på demokratiet', men mange vil sige 'Der er en grund til, at det sker i Washington og ikke i Haag eller Lyon'. At det er vendt mod USA enten som symbol på den kapitalistiske verdensorden, eller mod USA som en aktør på verdensscenen, i Mellemøsten osv. Kan vi VÆLGE om vi vil være i skudlinien, tror du?

ADN: Jeg tror, at det danske bidrag til Irakkrigen mest af alt blev bemærket i Danmark. Selv Bush glemte jo at nævne os i sin tale ombord på *Lincoln*, da han erklærede at *the major combat operations* var overståede. Det er ikke noget, der er blevet lagt specielt meget mærke til bredt, ude i verden. Man kan jo også tilføje, at det var Norge, der blev nævnt i en af Bin Ladens *jihad*-båndoptagelser efter krigen var startet – så der er et stort element af idiosynkrati.

Det er meget uretfærdigt!

ADN: Det er *dybt* uretfærdigt! Så jeg tror ikke, at man ved at gå med har bragt Danmark *mere* i skudlinien - jeg tror effekten er forholdsvis minimal.

8. Ideologi og opportunisme

Men spørgsmålet er jo relevant både når Hamilton taler om et trans-atlantisk Homeland og når vi forestiller os hvad der måtte opstå af Villige Koalitioner. En af effekterne af, at Frankrig-Tyskland-Rusland ikke gik ind i Irak må jo være, at det britiske og det amerikanske militær dag for dag bliver mere integreret? At det her 'special relationship', som er aktiveret bliver institutionaliseret fordi man er i Irak sammen. En væsentlig del af forklaringen på, at de er endt dernede sammen er, vil jeg påstå, at de sammen har bombet landet lige siden Golfkrigen. Kan man forestille sig at Storbritannien-USA-Australien m.fl. sætter sig selv i en udsat position – vi kan måske vælge at være med – mens resten af Europa får lov at ligge mere i fred og skygge? Fordi de kredse, der udøver terror, vil forstå at det ikke er det kontinentale Europa, de er ude efter?

ADN: Jeg tror ikke det er så logisk. Vi havde jo et attentatforsøg på et fly, der fløj faktisk fra Paris de Gaulle til USA. Igen: ulogisk, hvis du kigger på hvem der var med i Irak. De skulle jo have valgt et fly, der fløj fra London til Washington D.C., hvis man ønskede logik.

Der er ikke så meget fornuft i det?

ADN: Nej, der er ikke så meget fornuft i det. Vi har at gøre med skøre mennesker, ikke? Jeg tror man kan sige at Al-Qaida-medlemmer eller -sympatisører på samme tid er dybt ideologiske og dybt opportunistiske. Ideologiske – fordi de stadigvæk, hvis de kan, vil ramme USA. Det er toppen af deres prioritetsliste. Opportunistiske – fordi de hvis nu ikke kan ramme USA, så går de efter det letteste – ”bløde” mål som for eksempel svage beboelseskvarterer i Riyadh; andre steder i Irak som er dårligt beskyttede osv. Det, der ligger der imellem, det har ikke rigtig deres interesse. Enten går de efter et ideologisk mål, som virkelig kan fremme deres sag, eller også efter det nemme.

Men nogle vil sige, at det Bush-administrationen gør - og som også ligger i Hamiltons argument – er, at man vil 'smøre risikoen jævnt ud'. I en vis forstand den samme pionerrolle som USA havde efter 2. verdenskrig: "Hvor det internationale samfund er om 5 år, der er USA idag." At vi alle sammen nyder godt af USA's War On Terror – og så har vi sørme også at dele risikoen. Derfor taler om vi om et transatlantisk Homeland. At det er en taktik hos Bush: at binde resten af Vesten til sig, så man ikke kommer til at stå sårbar og alene.

ADN: Hm. Jeg tror amerikanerne godt er klar over, at de som den eneste supermagt ikke kan smøre risikoen ud – og at de altid, lige meget hvad de gør og hvor mange lande de har med i deres koalition, stadigvæk vil være nr. 1 på terroristernes target-liste. Det er en meget selvbevidst nation. Det er en nation, som er fuldt bevidst om, at det er verdens eneste supermagt, og at den er udfordret, hvad magt angår. Så på den led tror jeg ikke der er nogen idé om, at man kan fordele risikoen: man ved godt man vil blive ved med at være nr. 1.

På den anden side vil man selvfølgelig gerne have nogle at dele byrden med rundt omkring i verden. Hvad angår det at bevare freden og rydde op i områder, hvor man har været ude at svinge køllen. I den forstand vil man *særdeles* gerne dele risikoen.

9. Mulighedens vindue

Frankrig-Tyskland-Rusland fortsat nægter at gå ind og være med i Irak: vil du, også på baggrund af dit besøg i USA, mene at der er en risiko for, at drillende retorik over en periode på et par år, hvis der fortsat bliver dræbt amerikanske soldater i Irak, så om ikke udvider den transatlantiske splittelse ihvertfald hindrer den gensidige sympati? At amerikanerne ikke mærker europæernes deltagelse og dermed også bliver ligeglade med europæernes sikkerhed?

ADN: Jeg tror faktisk lige nu det omvendte: Man kigger indad for tiden, og er i en selvransagelsesproces, hvor de neokonservative, som jo havde så travlt med at fortælle amerikanerne, at de ikke havde brug for partnere, er på vej ud på et sidespor. Det har selvfølgelig noget at gøre med situationen i Irak, og med et præsidentvalg, der står for døren. Derfor har man faktisk meget, meget mindre travlt med at pege fingre – og meget, meget mere travlt med at se på om den amerikanske strategi ikke var så smart og så velgennemtænkt.

Man kan sige, der er et mulighedens vindue, hvis europæerne vil have dette forhold tilbage på benene nu. Fordi amerikanerne netop – og vi taler både om folk blandt republikanerne; om demokraterne; om udfordrerne til Præsident Bush – allesammen siger, at det var en rigtig, rigtig dårlig idé at fremmedgøre USA's potentielle samarbejdspartnere i Europa i optakten til krigen, således at man nu står – stort set helt alene – med ansvaret i Irak; med fletningerne i postkassen må man bære hele byrden *alene*. Det er altså argumentet lige nu: det var en dårlig strategi at fremmedgøre de partnere, som det nu viser sig, at man har så meget brug for, hvis man skal få styr på postkonflikt-situationen i Irak. Med andre ord: der er mulighed nu – der er en situation i USA nu, hvor man er dybt interesseret i samarbejde; hvor man ikke kunne ønske at gentage den situation man havde i foråret.

Men kunne det ikke være fordi Præsidenten – som vi altid ser før et valg – rykker mod midten? Og ville de neokonservative, hvis Bush genvælges, ikke kunne føre den gamle politik videre – at de kun netop så længe de skal konkurrere med demokraterne er til at tale med?

ADN: De neokonservative er til at tale med på grund af Irak. Irak demonstrerer at deres strategi – der går ud på at ændre verden til det bedre med våbenmagt – ikke hænger sammen, fordi den så samtidig fremmedgør de partnere, som skulle hjælpe med at rydde op bagefter. Den bliver simpelthen for dyr for USA.

Men hvis nu Irak er et blomstrende demokrati om 3 år – og du ved, søger om EU-medlemskab osv. - så kan amerikanerne sige, "Se! Det var vores!" og rejse statuer af Bush og Wolfowitz dernede. Hvis det lykkes Bush at demokratisere Mellemøsten vil det også tage en måned eller to, og successen ville i bedste fald komme længe, længe efter de skal vinde det næste valg. Med andre ord: udviklingen kører på en anden tidsakse end forholdet til Berlin og Paris.

ADN: Jo, men det hænger selvfølgelig sammen med det. Det ville være dejligt for alle, hvis Irak om 3 år *er* et blomstrende demokrati [som søger EU-optagelse og måske kommer før Tyrkiet! Så har vi en anden potentiel diplomatisk konflikt!] Men det ville være endnu dejligere, hvis listen over faldne amerikanske soldater, listen over amerikanske liv, som den proces krævede, er kortere fordi der var mere allieret involvering. Der vil de venstreorienterede i USA stadigvæk have et argument i forhold til de mere konservative: at det altså *er* bedre at have de allierede med! Klart: Irak *var* USA's projekt, men hvis man nu kan reducere omkostningerne ved at opføre sig pænere overfor sine allierede og måske gå knap så voldsomt til værks, når man skal rundt i verden med sin våbenmagt og lave slå-først-angreb på stater, så er det måske stadigvæk bedre for USA at få de allierede med.

10. Kravet om handling

Det er jo vigtigt at huske, at Bush ikke blev valgt som 'terror-præsident' - de er endt med en patriotisk præsident i en periode, hvor de havde brug for ham, men han blev jo valgt i en anden tid, uden de samme risici. Er det en forklaring på den demokratiske udfordrer Wesley Clarks popularitet? Som også kunne blive Powell til del? At amerikanerne trods alt ikke ønsker at vælge en præsident næste år som ikke kan være en troværdig figur, når det kommer til national sikkerhed. De vil gerne have en landsfader - en Eisenhower, en Wesley Clark - og ønsker ikke en Al Gore med en helt blød, demokratisk-multilateral dagsorden.

ADN: Jo, klart: sikkerhed er tilbage øverst på amerikanernes dagsorden – sammen med økonomien. Sikkerhed er helt klart et altdominerende emne i USA i de her år. I tiden efter 9/11 har det været altdominerende. Det er selvfølgelig en af årsagerne til, at Wesley Clark er blevet så populær en kandidat. Jeg tror generelt, at der er en opfattelse blandt demokraterne af, at Bush *kan* slås fordi der er stigende utilfredshed med den måde, han håndterer den amerikanske sikkerheds- og udenrigspolitik på: Forholdet til partnere og allierede og situationen i Irak. Der er *stigende* utilfredshed: problemet er bare at demokraterne, sådan som det traditionelt set altid har været, *endnu* ikke har formået at overbevise amerikanerne om, at de har et bedre alternativ. Amerikanerne er utilfredse med hvad de har, men tror stadigvæk ikke rigtig på, at demokraterne kan levere noget bedre.

Kan man sige at The Department of Homeland Security er lykkedes? Der kan vel siges at være to formål i at føre en antiterrorpolitik. Den ene grund er, at gøre terrorismen til et

mindre problem, den anden, at man ønsker at fastholde befolkningens tillid til statsapparatet.

ADN: Symbolpolitik.

Men IKKE "image-politik", vel? Fordi man kan sige, at en forudsætning for, at det politiske system fungerer er, at befolkningen tror på staten. Den helt traditionelle retfærdiggørelse af Suverænen, Statsmagten er, at der er en ekstern fjende: det er bedre at afgive suveræniteten til Kongen, at være stavnsbundet her, fordi Kongen trods alt har en hær, og derfor kan beskytte os mod tyskerne, svenskerne, eller hvem det nu er. Er det i så fald rigtigt at DHS har givet amerikanerne tiltro til deres regering - og til det, at der 'kan regeres'?

ADN: Jeg ved ikke, om lige netop DHS inspirerer til billedet og fornemmelsen af, at man er mere sikker, fordi de historier, der hovedsagligt er kommet ud i medierne omkring DHS drejer sig om de mange interne, organisatoriske problemer som omorganiseringen har givet. Så har der selvfølgelig også været lidt fokus på det her lidt latterliggjorte color code-system, hvor forskellige farver skulle indikere forskellige trusselsniveauer. Der har været temmeligt meget fokus på de mere uheldige og latterlige ting, der er kommet ud fra DHS. Fx det, at man har opfordret til at indkøbe gaffatape og plastiklagner, så man kunne lave sit eget beskyttelsesrum derhjemme.

Det mangler lidt den hobbesianske alvor?

ADN: Det gør det – der er et element af *comic relief*. Så jeg ved ikke om det har haft den effekt. Men man oprettede DHS fordi dets forgænger *White House Office of Homeland Security*, som skulle spille en koordinerende og samlende rolle for at forbedre nationens forsvar mod terrorisme ikke var stærkt nok. Der var nogle konkrete ting, fx omkring at integrere *the coast guard* [kystvagten], *customs* [told] og *immigration and naturalization service* [altså: grænsebeskyttelsesfunktioner] som man ikke kunne komme afsted med, fordi der var bureaukratisk modstand fra de involverede ministerier. Det var en af årsagerne til, at man oprettede DHS. Det vil sige der selvfølgelig var en idé om, at man ville få noget funktionelt ud af det, at det ville forbedre sikkerheden. Men der var jo også et *krav om handling*, ikke? Et krav om, at der skulle ske noget. Befolkningen ville se *synlige* tiltag for at forbedre sikkerheden. Så det har været en sammenblanding.

11. Den intelligente grænse

Hamilton siger, at vi i virkeligheden deler trusselsopfattelserne på begge sider af Atlanten - hvad der nok kan rejses tvivl om. Det er klart, at skal man pege på 'det vigtigste problem' - ja, så er terrorismen måske vigtig for os, men det er ikke det samme som, at vi prioriterer den lige højt ift. hvad der er af andre politiske områder på dagsordenen - økonomien osv.

Men lad os nu forudsætte, at terrorismen faktisk rykker ind på de europæiske politiske dagsordener. Måske, Gud forbyde det, fordi der sker noget, der gør, at vi må tage det alvorligt - men ellers altså fordi det bare vinder genklang; at det lykkes at gøre det til et prægnant emne.

Hvilke institutionelle aktører vil det styrke? Er vi i en situation, hvor den terrordagsorden kan samle en sådan politisk kapital om sig, at det institutionelle niveau, der kan sige, 'det problem kan VI løse!' så kan trække alle de bureaukratiske ressourcer over til sig?

Hvis det lykkes NATO at sige "Det er os, der skal bekæmpe terrorismen!" så er det NATO, der får magten; hvis det lykkes EU at sige "Det kan vi kun gøre fra Bruxelles!" så vinder de - hvis det lykkes inde på Slotsholmen at sige: "Det kan vi kun løse selv: det kan vi ikke overlade til polakkerne!" så styrkes det nationale niveau.

ADN: Ja. Jeg tror i høj grad, at dét vil være logikken. Fordi det, Homeland Security – beskyttelsen mod terrorisme – drejer sig om, det er *individets sikkerhed*. Hvis man kan mobilisere *det* i den politiske kamp, så har man et stort, stort aktiv - det er der ingen tvivl om. Når man kigger på de forskellige potentielle aktører, der kan komme på banen kan man sige, at EU måske i mange sammenhænge er i en bedre udgangssituation end NATO, når det drejer sig om at tage denne dagsorden op. Fordi EU allerede dækker mange af områder, som indgår i Homeland Security, som fødevarerikkerhed, transportsikkerhed, retligt samarbejde, osv. EU har mange af de instrumenter til rådighed, som det vil kræve, hvis man skal lave en integreret politik på området. Og så er der selvfølgelig de enkelte medlemsstater: de har en fordel i den forstand, at de måske er de eneste, der kan mobilisere den legitimitet, som det vil kræve, hvis man skal igang med at bekæmpe terror ved hjælp af endnu mere vidtgående retlige ændringer. Når man skal igang med at gribe ind i privatlivets fred og i folks borgerrettigheder, så kræver det, at man har politisk legitimitet til at gøre det, ihvertfald hvis det skal være holdbart i længden.

Der kan man sige, at det stadigvæk er nationalstaterne, der står stærkest – hverken NATO eller EU vil på nuværende tidspunkt have legitimiteten til at sige: 'Vi giver sikkerhed, til gengæld skal I opgive nogle frihedsrettigheder for vores skyld'. Sådan må det nødvendigvis være, kan man sige, fordi der ikke er nogen demokratisk debatkultur i Europa som sådan, som kan mobilisere den politiske legitimitet det vil kræve, hvorimod der trods alt i lidt videre udstrækning er en sådan i de enkelte nationalstater. Problemet er bare, at vi ikke snakker særligt meget om det herhjemme.

Mange af de ting, man ser som er en del af terrorbekæmpelsen er noget, der går imod den dagsorden vi er vant til at forbinde med internationalt samarbejde. Vi plejer at tale om åbenhed og fleksibilitet: man skal kunne rejse rundt, arbejde og bosætte sig, hvor man vil, uden at blive stoppet og standset. I det øjeblik man pludselig skal vente to timer i alle lufthavne, så har man i virkeligheden givet internationaliseringen et andet fortegn: vi har nye grunde til at samarbejde internationalt - individets sikkerhed, som du siger, der ligger os meget på sinde. Men omvendt har vi sat en dagsorden for det internationale samarbejde

der, om ikke undergraver så ihvertfald lyder som om den går imod alt det, vi plejer at forbinde EU og det internationale samarbejde med.

ADN: To timer i lufthavnen – eller 10 måneder for at få sit visa, så man kan komme tilbage til sit amerikanske universitet: der er eksempler nu på russiske studerende eller sydkoreanske forretningsfolk, som må vente i månedsvis på, at få visa eller indrejsetilladelse i USA. Så det er klart du peger på noget som er et *alvorligt* problem. Vi har en ny motivation for at samarbejde internationalt: det er fint og godt. Men problemet er, at den måde vi gør det på måske samtidig *går imod internationaliseringen* og gør den mere vanskelig. Man skal igen være opmærksom på, at Homeland Security er et område i sin vorden: et område, som vi først er igang med at definere; hvor der stadigvæk er masser af problemer, som vi ikke har løst, og masser af åbne spørgsmål. Den tilgang man har valgt i USA er, at sige: 'Okay, vi skal forsøge at hæve sikkerheden fx ved grænserne, samtidig så skal vi ikke forhindre varer og personer i at passere. Den måde vi gør det på er' – meget amerikansk – 'at tage teknologien til hjælp'. Man er igang med oprette såkaldte *smart borders*, hvor personer, der rejser meget, eller virksomheder, som regelmæssigt skal krydse en grænse, de kan gennemgå en slags udvidet screening – og de skal så leve op til visse sikkerhedsstandarder.

Fx skal transportfirmaer have et specielt hegn omkring og overvågning af sit pakkeområde – tiltag i den retning. Så kan man blive en *trusted traveller*: man kan springe den normale kø i lufthavnen eller ved grænsen over. Så man tager teknologien til hjælp, sætter sensorer op, som skal kunne afsløre, om der er forsøg på at indsmugle kemiske eller biologiske eller nukleare materialer i USA, og så kan man så ekspedere varerne hurtigere over grænsen.

Amerikanernes tilgang er: Vi tager teknologien i brug, går igang med de her *trusted relationships*, hvor vi forsøger at opbygge et tillidsforhold til den private sektor og til borgeren. På den måde kan vi tage det værste ud af det dilemma. Det *er* måske også den måde man er nødt til at tænke det på: finde løsninger, hvor man tager hensyn til begge dele.

12. Hvorfor opmærksomheden må fastholdes

Lad os nu sige at der sker ny terrorisme på et plan som 11. september - der finder jo terrorhandlinger sted hele tiden, men ikke noget på et niveau som hverken offentligheden i USA eller Europa vil indlæse i den samme dagsorden som 9/11. Vil vi ALLIGEVEL se – selv hvis vi skulle komme ind i en fredeligere periode nu, uden krige i Mellemøsten osv. – at terrorbekæmpelsen rykker længere op på den politiske dagsorden? Har det afsløret nogle svagheder i vores måde at indrette samfundet på, som vil have en blivende effekt på vores måde at tænke politik på i dagligdagen?

ADN: Jeg tror, at det ihvertfald i USA vil have en blivende effekt. Fordi man i USA har institutionaliseret det - i form af DHS, White House Office of Homeland Security: man har

nogle aktører, hvis opgave det er at fastholde opmærksomheden på dette problem. Så der tror jeg helt afgjort at det vil vedblive at være på en politiske dagsorden. Hvis ikke der sker mere – og det kan jo være et resultat af succes: at man faktisk har effektive foranstaltninger; det kan også være et resultat af at de simpelthen ikke er den *imminente* [øjeblikkelige] trussel, som man troede der var. Hvis der ikke kommer nye anslag ligegyldigt af hvilken årsag så vil disse aktører i USA, DHS og the White House Office, nok have et vanskeligere og vanskeligere job med at fastholde dagsordenen, men det VIL blive fastholdt, fordi vi trods alt nu har store bureaukratiske apparater. Inklusiv et White House Office, som sidder *tæt* på præsidenten - som har præsidentens øre - og hvis job det er at fastholde opmærksomheden på de her ting.

I Europa er det en lidt anden sag, fordi der ikke er nogen institutioner, der har terrorbekæmpelse og sårbarhedsreducering som deres hovedopgave.

Du taler for at man skulle lave et Generaldirektorat under EU?

ADN: Ja, det var en løsning man kunne vælge, hvis man mener, at truslen er alvorlig. Og det tror jeg personligt: jeg tror truslen er alvorlig. Jeg tror det er et spørgsmål om tid. Det er en risiko vi fra nu af må lære at leve med. Hvis man mener det skal tages alvorligt – fastholdes, også selvom dagspressen på et vist tidspunkt nok bevæger sig et andet sted hen eller glemmer at dække det; og toppolitikere heller ikke udviser den store interesse, hvis der nu ikke sker noget – så kunne man fx forestille sig, at man kunne have en EU-koordinator, hvis job det kunne være at sørge for at koordinere alle de forskellige Homeland Security-aktiviteter, som nu ligger spredt over et stort, stort antal forskellige ministerier, generaldirektorater og styrelser på mange forskellige niveauer [EU-niveau, medlemsstatsniveau, lokalt niveau]. Man kunne have sådan en person, eventuelt med et direktorat, til at sørge for, at vi bliver ved med at tænke over det her.

Så man undgår den måske lidt panik-agtige reaktion, som var omkring The Patriot Act i de første måneder efter 9/11?

ADN: Ja, afgjort. Også således, at når man planlægger i samfundet – igangsætter nye byggeprojekter; giver tilladelse til opførelse af nye atomkraftværker, eller hvad det måtte være – også tager hensyn til, at der er en risiko for, at de kan blive terrormål. Det er bedre at forebygge end at skulle lappe sammen bagefter. Og for at kunne forebygge, så er det nødvendigt, at man også tænker på dette problem i perioder, hvor der *ikke* sker noget.

Anja Dalgaard Nielsen (ADN) (f.1972) er projektforsker ved Institut for Internationale Studier. Hun har fornylig udsendt to *research briefs* om terror-bekæmpelsen, der kan downloades fra Institut for Internationale Studier: "[Frihed eller sikkerhed? Krigen mod terror og dens omkostninger](#)" (oktober 2003) og "[A European Department of Homeland Security? Organizing to Protect Europeans against Large-Scale Terrorism](#)" (september 2003)

ADN er MA og Ph.d. fra Johns Hopkins University, School of Advanced International Studies (SAIS), Washington DC. Hendes Ph.d.-afhandling bærer titlen: "From Civilian Power to Normal Civilized Power – Re-Unified Germany and International Crisis Management". I 1998 blev hun cand.scient.pol fra Institut for Statskundskab i Aarhus og hun har dertil studeret ved Università di Bologna, Italien og Ruprecht-Karls Universität Heidelberg, Tyskland. Fra maj 2000 til januar 2002 arbejdede hun som Washington-analytiker og koordinator ved the Aspen Institute Berlin. Hun har skrevet i bl.a. Die Welt, International Herald Tribune, Weekendavisen, Politiken og Berlingske Tidende.